

บทที่ 3

หลักกฎหมายเรื่องการริบทรัพย์สินและการขอคืนของกลาง

สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทำนองเดียวกันกับสิทธิเสรีภาพด้านอื่น ซึ่งรัฐหรือเอกชนจะละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนนี้ยังถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของรัฐอีกด้วย¹ ในการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการขอคืนของกลางในคดีอาญา จะทำการศึกษาถึงสาระสำคัญของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินและการขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญาและจะทำการศึกษาถึงสาระสำคัญของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินและการขอคืนของกลาง โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสิงคโปร์และประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

3.1 ประมวลกฎหมายอาญา

3.1.1 หลักการริบทรัพย์สิน²

3.1.1.1 ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอ ไม่ว่าจะเป็นของผู้ใดก็ตาม (มาตรา 32)

ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32³ คือ ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำเป็นความผิดหรือมีไว้เป็นความผิด ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้ศาลต้องริบเสมอ เป็นการมุ่งถึงตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ แม้ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยไม่ใช่ผู้มีทรัพย์สินนั้นก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2221/2521⁴) หรือแม้ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 เนื่องจากการสอบสวนไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

¹ วัฒนาศันบุญ. (2540). *การดำเนินคดีริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 14.

² เกียรติจักร วจนะสวัสดิ์. (2559). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร. หน้า 873.

³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2221/2521 เฮโรอินเป็นของที่มีไว้เป็นความผิด แม้ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยมิใช่ผู้มีเฮโรอินนั้น ศาลก็ริบเฮโรอินของกลาง

คดีอาญามาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 20 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1756/2550⁵) ศาลก็ต้องริบทรัพย์สินเหล่านี้เสมอ นอกจากนี้ ทรัพย์สินซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้นตามประมวลกฎหมายมาตรา 32 นี้ แม้โจทก์จะไม่ได้ขอให้ริบมาในคำขอท้ายฟ้อง แต่เมื่อโจทก์ได้กล่าวในฟ้องแล้วว่า เจ้าพนักงานได้ยึดของกลางดังกล่าวไว้ จึงเป็นกรณีที่โจทก์ได้กล่าวไว้ในฟ้องแล้ว ศาลก็ย่อมมีอำนาจสั่งริบของกลางดังกล่าวได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6465/2547) ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 192 วรรคหนึ่ง⁶

การริบทรัพย์สินกรณีที่เป็นอาวูฐป็นจะต้องพิจารณาก่อนว่า อาวูฐป็นดังกล่าวมีทะเบียนหรือไม่ ถ้าอาวูฐป็นของกลางไม่มีเครื่องหมายทะเบียนประจำอาวูฐป็นของเจ้าพนักงานประทับไว้ กรณีถือว่าเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ศาลจึงต้องริบตามมาตรา 32 ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2171/2554⁷ แต่ถ้าอาวูฐป็นมีทะเบียนที่บุคคลอื่นได้รับอนุญาตให้มีและใช้ตามกฎหมาย แต่จำเลยนำมาพกพาโดยไม่ได้รับอนุญาต ความผิดของจำเลยจึงอยู่ที่ไม่ได้รับอนุญาต ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิดตามมาตรา 32 ไม่อาจริบได้⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8815/2553⁹

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1756/2550 คดีจึงอยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลแสมดำตาม มาตรา 18 วรรคสอง ประกอบมาตรา 2 (6) มิใช่อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลบาง บอนที่สอบสวนคดีนี้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 แต่เมื่อเมทแอมเฟตามีนของกลางเป็นยาเสพติดให้ โทษในประเภท 1 ซึ่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 102 บัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้น ทั้งเป็น ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 บัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของ ผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ จึงต้องริบเมทแอมเฟตามีนของกลางตามบทบัญญัติ ดังกล่าว แม้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องก็ตาม

⁶ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 873-874.

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2171/2554 เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติแล้วว่า อาวูฐป็นของกลางที่ไม่มีเครื่องหมายทะเบียน ประจำอาวูฐป็นของเจ้าพนักงานประทับไว้ จึงเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดที่ ป.อ. มาตรา 32 บัญญัติให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ดังนั้น แม้ศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะจำเลยที่ 1 ผู้ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับอาวูฐป็นกระบอกนี้ เนื่องจากจำเลยที่ 1 ถึงแก่ความตายแล้วก็ตาม ก็ต้องอยู่ในบังคับแห่ง ป.อ. มาตรา 32 ที่ศาลจะต้องสั่งให้ริบเสียทั้งสิ้น

⁸ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2564). *อาญาพิสดาร เล่ม 1 ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2564*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์. หน้า 45.

⁹ พิพากษาศาลฎีกาที่ 8815/2553 เมื่ออาวูฐป็นของกลางเป็นอาวูฐป็นของผู้อื่นที่ได้รับอนุญาตให้มีและใช้ตาม กฎหมายอยู่แล้ว การที่จำเลยพาอาวูฐป็นดังกล่าวติดตัวไปโดยไม่ได้รับอนุญาตให้มีและพาติดตัว ความผิดจึงอยู่ที่ การไม่ได้รับใบอนุญาต หากทำให้ของกระสุนปืนและเครื่องกระสุนปืนของกลางที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นอาวูฐป็น

3.1.1.2 ทรรศน์ที่ศาลจะต้องริบเสมอ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วย ในการกระทำความผิด (มาตรา 34)

ทรรศน์ที่ศาลจะต้องริบเสมอ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34¹⁰ จะต้องเป็นทรรศน์ที่ให้อันมีลักษณะเป็นสินบนหรือเพื่อจูงใจในการกระทำความผิด

1) ทรรศน์อันมีลักษณะเป็นสินบนที่ให้แก่เจ้าพนักงาน ตามมาตรา 34(1)

การจูงใจเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวนให้กระทำความผิดหน้าที่ หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยการให้ทรรศน์หรือประโยชน์อื่นใด ทรรศน์หรือประโยชน์ที่ให้เช่นนี้ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เรียกว่า “สินบน” และมีบทวิเคราะห์ศัพท์คำว่า “สินบน” ไว้ว่า “บุคคลเอาทรรศน์หรือประโยชน์อย่างใดอันมิใช่เป็นของที่ต้องให้ตามกฎหมายไปให้แก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำหรือละเว้น ไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในหน้าที่เช่นนี้ ท่านให้ถือว่าสินบน” แต่ในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์เช่นนี้ แต่ใช้คำว่า “ทรรศน์หรือประโยชน์” ในมาตราที่กำหนดความผิดนั้นเอง¹¹

2) ทรรศน์ที่ให้เพื่อจูงใจหรือเพื่อเป็นรางวัลในการกระทำความผิดตามมาตรา 34 (2)

ทรรศน์ตามมาตรา 34 (2) เป็นบทบัญญัติใหม่ ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเมื่อพิจารณาเทียบกับมาตรา 33 ซึ่งบัญญัติให้รับทรรศน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะเห็นว่า มีลักษณะคล้ายกัน แต่ใช้แทนกันได้ไม่สนิทนัก อนึ่ง ทรรศน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 33 ต้องเป็นทรรศน์ที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิด คือ ไปกระทำความผิดแล้วได้ทรรศน์นั้นมา ไม่น่าจะรวมทรรศน์ที่ให้เพื่อใช้ให้กระทำความผิด เพราะไม่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง เป็นเพียงแต่ผลที่ได้รับเนื่องจากการกระทำเพื่อตอบแทนในการกระทำความผิด ฉะนั้นจึงเห็นว่ามาตรา 33 จะนำมาใช้กับมาตรา 34 (2) ไม่ได้¹²

และเครื่องกระสุนปืนผิดกฎหมายไม่ กรณีจึงไม่ใช่เป็นทรรศน์ที่มีไว้เป็นความผิดอันจะพึงต้องริบและไม่ใช้ทรรศน์ที่ให้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา 32, 33

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 บรรดาทรรศน์

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149หรือมาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรรศน์นั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

¹¹ นราวรรณ พรหมจรรย์. (2554). *การรับทรรศน์ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 17-18.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.

3.1.1.3 ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด (มาตรา 33)

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33¹³ เป็นดุลพินิจของศาลเพราะกฎหมายใช้คำว่า ศาลอำนาจซึ่งหมายความว่า แม้ศาลจะเห็นว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ มีไว้เพื่อใช้หรือได้มาโดยได้กระทำความผิด ศาลก็มีดุลพินิจที่จะสั่งริบหรือไม่ก็ได้ ซึ่งศาลก็ต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายประการรวมทั้งความเสียหายต่อส่วนรวมอันเกิดจากการกระทำความผิดของจำเลยด้วยการริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 แบ่งเป็น 3 กรณี

1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการทำความผิด ตามมาตรา 33 (1)

ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินซึ่งบุคคลสามารถมีหรือใช้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น มีด ไม้เบสบอล หรือเชือก เป็นต้น โดยหากเจ้าของทรัพย์สินนั้น ได้นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิด หรือยินยอมให้บุคคลอื่นเอาไปใช้กระทำความผิด เช่น นำมีดไปแทงบุคคลอื่น นำไม้เบสบอลไปทุบทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่น นำเชือกไปชิงขวางทางสาธารณะ อันเป็นความผิดต่อกฎหมายอาญาแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็จะเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง หากแต่เพียงเป็นทรัพย์สินที่ช่วยให้การกระทำความผิดสำเร็จผลโดยสะดวกขึ้นก็ยังไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด กล่าวคือ ต้องเป็นทรัพย์สินสำคัญที่หากไม่มีทรัพย์สินเช่นนั้นจะทำให้การกระทำความผิดไม่สำเร็จ¹⁴

ตัวอย่างเช่น หากเป็นรถยนต์ที่คนร้ายใช้เป็นพาหนะไปเพื่อความสะดวกแก่การลักทรัพย์ พาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อหลบหนี ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ จึงริบไม่ได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7479/2552¹⁵ แต่ถ้าไม่ใช่เพียงแค่ใช้เป็นพาหนะเท่านั้น แต่ยังใช้ในการ

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

¹⁴ สถาพร เชาวณสุภา. (2556). *การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 41-42.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7479/2552 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองใช้รถจักรยานยนต์ของกลางเป็นยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือการพาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อให้พ้นจากการจับกุม ไม่มีรายละเอียดว่า ได้ใช้

กระทำผิดด้วย เช่น ใช้ยานพาหนะขับปาดหน้ารถจักรยานยนต์ของผู้เสียหาย เพื่อทำการปล้นทรัพย์สินกรณีเช่นนี้ ศาลก็สามารถรับยานพาหนะได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 686/2529¹⁶

ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ความเห็นเอาไว้ว่า “ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ตามมาตรา 33 (1) นี้ต้องเป็นการใช้กระทำความผิดตั้งแต่ขั้นพยายามไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ แต่หากเป็นทรัพย์สินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกก่อนที่จะลงมือในชั้นพยายามกระทำความผิด หรือพาหนะที่ใช้หลบหนีภายหลังการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว จะไม่ถือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตามความในมาตรา 33 (1) นี้”¹⁷

2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ตามมาตรา 33 (1)

ในกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดก็อาจถูกศาลสั่งริบได้ตาม ประมวลกฎหมายมาตรา 33(1) ในกรณีดังต่อไปนี้¹⁸

(1) โจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานพยายาม (แต่ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำการเพียงขั้นเตรียม) และทรัพย์สินที่ริบนั้น มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้องนั้น เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของจำเลย ตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้องนั้น

การกระทำของจำเลยในบางกรณีนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกันมากระหว่างการเตรียมกระทำความผิดและพยายามกระทำความผิด ซึ่งหลักที่ศาลฎีกาใช้ในการวินิจฉัยเรื่องพยายามกระทำความผิดคือ หลักความใกล้ชิดต่อผล หรือ Proximity Rule ตามหลักกฎหมายอังกฤษนั่นเองข้อเท็จจริงในบางเรื่อง โจทก์อาจเห็นว่าการทำงานของจำเลยเป็นการใกล้ชิดต่อผลแล้วจึงฟ้องจำเลยในความผิดฐานพยายามแต่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ใกล้ชิดต่อผล การทำของจำเลยยังไม่เป็นการพยายาม จึงไม่มีความผิดและยกฟ้องโจทก์ กรณีเช่นนี้ศาลย่อมมีอำนาจริบทรัพย์สินของจำเลยที่มีไว้เพื่อใช้ในการทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องได้ แม้ศาลจะยกฟ้องโจทก์ก็ตาม ถ้อยคำที่ว่า

รถจักรยานยนต์ในการกระทำความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์สินในลักษณะใด เพราะความผิดฐานนี้สามารถเป็นความผิดโดยสมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องใช้รถจักรยานยนต์ด้วยเสมอไป การบรรยายฟ้องของโจทก์จึงเป็นการบรรยายฟ้องเพื่อให้ครบองค์ประกอบตาม ป.อ. มาตรา 336 ทวิ ที่ใช้เฉพาะในการเพิ่มโทษจำเลยทั้งสองเท่านั้น ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลมีอำนาจริบรถจักรยานยนต์ได้ตามมาตรา 33 (1)

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 686/2529 รถจักรยานยนต์ของกลางที่จำเลยที่ 1 กับพวกใช้แล่นไล่ตามและขับปาดหน้ารถจักรยานยนต์ผู้เสียหายให้หยุดเพื่อทำการปล้นทรัพย์สินผู้เสียหาย ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์สินศาลมีอำนาจสั่งริบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33

¹⁷ จิตติ ดิงศภัทย์. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จีระรัชการพิมพ์. หน้า 1082.

¹⁸ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2*. หน้า 895.

ในการกระทำความผิดนั้น หมายความว่า การกระทำความผิดที่โจทก์ฟ้องจำเลยนั่นเอง ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามที่ตรวจฟ้องเสมอไป เหตุผลที่ศาลมีอำนาจยึดทรัพย์สินที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดก็เพราะ เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการที่จะถูกจำเลยนำทรัพย์สินไปใช้ในการทำความผิดต่อไปในอนาคต การริบทรัพย์สินแม้จะเป็นโทษแต่ก็เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่สังคมด้วยกัน¹⁹

ด้วยเหตุนี้ แม้ศาลจะเห็นว่า การทำของจำเลยยังไม่ถึงขั้นพยายามกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องและการกระทำของจำเลยยังไม่เป็นความผิด ศาลก็ย่อมมีอำนาจริบทรัพย์สินที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้ หากโจทก์มีคำขอให้ริบทรัพย์สินนั้น²⁰

การริบทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนั้น มีบัญญัติไว้ตั้งแต่ครั้งที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แล้ว ในมาตรา 27 ดังนี้

“ในการริบนั้น นอกจากคดีที่กล่าวไว้โดยเฉพาะในภาคที่ 2 แห่งกฎหมายนี้ ท่านให้ศาลมีอำนาจจะสั่งให้ริบทรัพย์สินของที่ว่าไว้ในมาตรานี้ได้โดยสอดหนึ่งคือ

(1) สิ่งของที่บุคคลใช้หรือมีไว้โดยเจตนาจะใช้สำหรับกระทำความผิด ท่านว่าเป็นของควรริบอย่างหนึ่ง เว้นแต่ถ้าสิ่งของที่ว่ามาในข้อนี้ เป็นของๆ ผู้อื่นที่เขามีได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำผิดหรือเจตนาที่จะกระทำผิดนั้น ท่านว่ามีควรริบ

(2) ทรัพย์สินที่บุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด ท่านว่าเป็นของควรริบอีกอย่างหนึ่ง เว้นแต่ถ้าทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของควรริบคืนตามกฎหมาย ท่านจึงมิให้ริบ”

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 27(1) ซึ่งเป็นที่มาของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(1) นี้ไว้ว่า

“เห็นว่าการริบทรัพย์สิน แม้จะเป็นโทษก็มีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ฉะนั้นศาลควรมีอำนาจที่จะริบทรัพย์สินได้ในกรณีที่ความปลอดภัยของประชาชนถูกกระทบกระเทือน ฉะนั้นถ้าจำเลยได้แสดงกิริยาออกมาภายนอกให้ปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นจำเลยมีไว้เพื่อใช้สำหรับกระทำความผิดแล้ว แม้การกระทำนั้นจะไม่ถึงขั้นพยายามกระทำความผิดก็ดี ศาลย่อมมีอำนาจริบได้ เหตุผลที่ควรเป็นเช่นนี้ก็ คือ ศาลควรตัดไฟต้นลมโดยทำให้จำเลยปราศจากเสียซึ่งเครื่องมือที่อาจใช้ในการทำความผิดต่อไปภายภาคหน้า”²¹

¹⁹ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 889.

²⁰ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 889.

²¹ หยุด แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา*. กรุงเทพฯ: วิบูลกิจ. หน้า 277-278.

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้กล่าวว่า “การริบทรัพย์สิน...อาจริบทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการทำความผิด ซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพราะยังไม่มีมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น...”²²

(2) พนักงานอัยการขอให้ศาลสั่งให้ผู้ก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นทำตนบนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 46 พนักงานอัยการยอมขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่ผู้ก่อเหตุร้ายนั้นมีไว้เพื่อใช้ในการทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้²³ เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการจะก่อเหตุร้ายนั้น

3) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด ตามมาตรา 33 (2)

ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิด ทรัพย์สินตามมาตรา 33 (2) นี้หมายถึงทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดทางอาญา เช่นทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักทรัพย์หรือได้มาจากการกรร โชกทรัพย์ หรือเงินที่ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น แต่หากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่มีกฎหมายอาญาบัญญัติเป็นความผิดแม้จะได้มาโดยไม่ชอบ เช่น การผิดสัญญา ศาลย่อมไม่อาจสั่งริบไว้ตามความในมาตรา 33 (2) นี้ได้ โดยมาตรา 33 (2) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดของตน (Fruit of Crime) อย่างไรก็ดี หากนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปขายแล้ว เงินที่ได้มาย่อมไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยตรง²⁴ ศาลจึงไม่อาจริบเงินดังกล่าวได้

3.1.2 หลักการในการขอคืนทรัพย์สิน

3.1.2.1 คำจำกัดความของของกลาง

"ของกลาง" ตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504 ข้อ 5 และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 ข้อ 413 นั้นได้ให้ความหมายของคำว่า "ของกลาง" ว่า วัตถุใด ๆ หรือทรัพย์สินซึ่งตกมาอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าพนักงานโดยอำนาจแห่งกฎหมาย หรือโดยหน้าที่ในทางราชการ และยึดไว้เป็นของกลาง เพื่อพิสูจน์ในทางคดี หรือเพื่อจัดการอย่างอื่นตามหน้าที่ราชการ อย่างไรก็ตามการที่รัฐต้องเข้ามาจำกัดสิทธิในทางทรัพย์สินของเอกชนก็เนื่องมาจากการดำเนินการกระบวนพิจารณาคดีอาญา พยานหลักฐานถือว่าเป็นสิ่งที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการกระบวนพิจารณาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทางกฎหมายจึงได้ให้อำนาจแก่

²² จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17, หน้า 1082.

²³ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2, หน้า 895.

²⁴ สถาพร เขาวนสุภา, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14, หน้า 42-43.

พนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวางในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อประสงฆ์ที่จะทราบข้อเป็นจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าหา และเพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด และเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดตามที่กล่าวอ้าง²⁵

ของกลางสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ของกลางในคดีอาญา คือ สิ่งของที่เกี่ยวข้อจัดการทางคดีอาญา เช่น สิ่งของที่บุคคลมิไว้เป็นความผิด หรือสิ่งของที่ใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ความผิด อาจแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่²⁶

(ก) สิ่งของที่ใช้เป็นพยานหลักฐานได้ และศาลสามารถรับได้ด้วย กล่าวคือมีกฎหมายบัญญัติให้ศาลพิพากษาปรับสิ่งของดังกล่าวได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ถึงมาตรา 34 หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดต่างๆ ซึ่งมีบทลงโทษให้ปรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องได้

(ข) สิ่งของที่ใช้เป็นพยานหลักฐานได้อย่างเดียว โดยศาลไม่สามารถรับได้ คือ ขาดลักษณะตามที่ประมวลกฎหมายอาญายบัญญัติให้ปรับหรือไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ปรับ

2) ของกลางไร้คดี ได้แก่ ของกลางอย่างอื่นที่ไม่เข้าลักษณะของกลางในคดีอาญาข้างต้น เช่น สิ่งของที่เก็บตก หล่น หลุด หรือลอยได้เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะปรากฏผู้เป็นเจ้าของที่สามารถติดต่อแจ้งคืนได้หรือต้องสืบหาผู้เป็นเจ้าของต่อไปก็ตาม

3.1.2.2 การจัดการกับของกลางเมื่อคดีถึงที่สุด

เมื่อคดีถึงที่สุดตามแล้ว เบื้องต้นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการเก็บรักษาของกลาง ต้องตรวจสอบก่อนว่า ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับของกลางไว้หรือไม่ประการใด หากมีให้จัดการไปตามนั้น แต่ถ้าศาลไม่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับของกลาง จึงค่อยคืนแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิได้รับคืนต่อไปตามลำดับ²⁷

หากเป็นของกลางในคดีอาญา ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องแจ้งผลเกี่ยวกับของกลางแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษาทราบ หากเป็นของกลางอย่างอื่น ให้เป็นหน้าที่ของปลัดจังหวัดจะต้องแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษาทราบ ทั้งนี้ตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504 ข้อ 16

²⁵ ปรีชากรณ์ รัตนสิริตระกูล. (2552). *การจัดการของกลางในคดีอาญาที่เป็นของสดของเสียได้*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 30.

²⁶ นันทูธ แจ่มจิราภักย์. (2552). *การขอคืนของกลางในระหว่างที่พิจารณาคดีอาญา*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลของการอบรมหลักสูตร "ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น". กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. หน้า 5.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

ทุกๆระยะภายใน 6 เดือน เจ้าหน้าที่ผู้รักษาของกลางจะมีการสำรวจของกลาง เพื่อจัดการขายทอดตลาด หรือริบ หรือคืนแก่ผู้มีสิทธิ ทั้งนี้ตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลาง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504 ข้อ 15

ของกลางในคดีอาญา หากทราบตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืน ให้เจ้าหน้าที่ได้แจ้งหรือ ประกาศให้ทราบ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งหรือประกาศให้ทราบแล้ว ถ้าผู้นั้นยังไม่มารับของไปเกินกว่า 1 ปี นับแต่วันที่แจ้งหรือประกาศให้ทราบ ก็ให้ริบของนั้นนั้นเป็นของรัฐบาล และหมายเหตุไว้ใน บัญชีแล้วจัดการต่อไปดังเช่นของที่ต้องริบ ทั้งนี้ตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลาง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504 ข้อ 18 และตามประมวลระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 ข้อ 418(4)

ของกลางในคดีอาญาที่ไม่ทราบตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืน ให้เจ้าหน้าที่ประกาศหา เจ้าของ หากภายใน 5 ปี นับแต่วันประกาศ ผู้มีสิทธิจะได้รับทรัพย์สินไม่มาปรากฏตัว ก็ให้ริบเป็นของ รัฐบาล แต่ถ้าปรากฏตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืนในระหว่างเวลาประกาศและเจ้าหน้าที่ผู้รักษาได้ แจ้งให้ทราบแล้ว แต่ผู้นั้นยังไม่มารับของคืนไป เช่นนี้ การที่จะริบเป็นของรัฐบาลให้ถือกำหนดเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ผู้มีสิทธิได้ทราบ แต่ถ้ากำหนดเวลา 5 ปี ที่ประกาศไว้จะถึงกำหนดเวลาที่เร็วกว่า ก็ ให้ถือกำหนดเวลาที่เร็วกว่านั้น ทั้งนี้ตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2480 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2504 ข้อ 19 และตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 ข้อ 418(5)

ถ้าปรากฏว่าผู้รักษาของกลางคนใดจงใจหรือเลินเล่อละเลย หรือดัดแปลงแก้ไขของ กลางให้เปลี่ยนไปจากสภาพที่เป็นอยู่เดิม จงใจหรือเลินเล่อสำรวจของกลางให้ผิดไปจากความจริง หรือของกลางที่ยังไม่ควรขาย ไปขาย เป็นเหตุให้เกิดการเสียหายขึ้น หรือเอาของกลางไปใช้โดย มิใช่เพื่อการรักษาของนั้น หรือยกยอกไว้เป็นของตนเสีย นอกจากจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย หรือโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนแล้ว ยังจะต้องชดใช้ราคาของหรือ ค่าเสียหายแทนอีกส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 ข้อ 418(14)

3.1.2.3 การคืนของกลางในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อมีการริบทรัพย์สิน การจะขอคืนของกลางได้นั้น ผู้มีสิทธิจะต้องปฏิบัติตาม มาตรา 36²⁸ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 34 ไปแล้ว หาก ปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ

1) การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ศาลสั่งให้รับทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 34 เท่านั้น หากเป็นการรับทรัพย์สินตามมาตรา 32 แล้ว บุคคลใดๆ ก็ไม่มีสิทธิมายื่นคำร้องขอให้คืนทรัพย์สินดังกล่าวได้ เพราะทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่ไม่สามารถมีไว้ในความครอบครองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12152/2558²⁹

นอกจากนี้ การร้องขอคืนของกลางตามมาตรา 36 จะต้องเป็นกรณีที่ได้มีการฟ้องคดีต่อศาลและศาลเป็นผู้สั่งรับของกลางเท่านั้น หากมีการรับโดยไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล ก็จะมาร้องขอให้ศาลสั่งคืนของกลางตามมาตรานี้ไม่ได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3242/2531³⁰

2) ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงที่จะขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบได้นั้น จะต้องเป็นบุคคลภายนอกซึ่ง ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

2.1) บุคคลที่ยื่นคำเสนอขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบจะต้องเป็นเจ้าของที่แท้จริง

2.1.1) เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขณะจำเลยกระทำความผิด

ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา หากเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขณะจำเลยกระทำความผิดไม่ได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด สามารถยื่นคำร้องขอคืนของกลางได้ เช่น

กรณีผู้เป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ถูกริบ ถ้าไม่มีส่วนรู้เห็นด้วยในการกระทำความผิด ก็สามารถขอคืนของกลางเฉพาะส่วนของตนได้ แม้เจ้าของรวมคนอื่นจะรู้เห็นด้วยก็ตาม ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2562³¹

กรณีทรัพย์สินที่ถูกริบเป็นทรัพย์สินที่เช่าซื้อมา จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี กรณีแรก หากผู้เช่าซื้อชำระราคาค่าเช่าซื้อยังไม่ครบถ้วน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อยังเป็นของ

ความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12152/2558 เมื่อคดีหลักของคดีนี้ ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้รับอาวุธปืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ตามคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ ผู้ร้องทั้งสองจึงไม่มีอำนาจยื่นคำขอให้คืนอาวุธปืนของกลางตามมาตรา 36 ได้

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3242/2531 การที่เจ้าของแท้จริงจะร้องขอให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 โดยอ้างว่าตนเองมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ได้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วเท่านั้น เมื่อมิได้มีการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ร้องจึงจะมาร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งให้คืนรถยนต์ของกลางแก่ผู้ร้องไม่ได้

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2562 เมื่อรถบรรทุกของกลางเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องซื้อมาด้วยเงินที่ได้มาระหว่างสมรสผู้ร้องกับจำเลยจึงมีส่วนเป็นเจ้าของรวมกันคนละครึ่ง เมื่อจำเลยนำรถบรรทุกของกลางไปใช้ในการกระทำความผิดจนถูกศาลพิพากษาให้รับ ไปแล้ว ผู้ร้องซึ่งมิได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของจำเลยด้วยย่อมมีสิทธิขอคืนได้กึ่งหนึ่ง ส่วนอีกกึ่งหนึ่งตกเป็นของอันพึงต้องรับ

ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจึงเป็นเจ้าของที่แท้จริง มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1578/2522³² กรณีที่สอง ถ้าผู้ให้เช่าซื้อชำระราคาเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว แม้ยังไม่มี การโอนทางทะเบียน กรณีก็ถือว่าผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าของที่แท้จริง มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ ได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2781/2548³³

2.1.2) บุคคลภายนอกซึ่งรับโอนทรัพย์สินโดยสุจริตภายหลังจำเลยกระทำผิด แต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน

คำว่า "ผู้เป็นเจ้าของแท้จริง" ตามประมวลกฎหมายมาตรา 36 จะรวมไปถึง บุคคลภายนอกซึ่งรับโอนทรัพย์สินโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนจากเจ้าของที่แท้จริงก่อนศาลมีคำพิพากษาด้วยหรือไม่ เมื่อศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแล้วพบว่า มีคำวินิจฉัยแยกออกเป็นสอง แนว กล่าวคือ

แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก่อนปี 2553 วางหลักว่า ผู้ที่รับโอนของกลาง โดยสุจริตภายหลังจำเลยกระทำความผิดแล้ว ถือว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงร้องขอคืนของกลางได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 119/2506 วินิจฉัยว่ารถยนต์ของกลางของจำเลยในคดีความผิดฐานรับของที่ นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงอากรและใช้รถยนต์วิ่งบนทางหลวงที่ยังมิได้เปิดเป็นถนน สาธารณโดยไม่รับอนุญาต ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ยึดไว้และได้มอบให้บุคคลอื่นรักษาไว้ใน ระหว่างคดี หากจำเลยได้ไต่อากรคั้นนั้นไปโอนขายให้บุคคลภายนอกและบุคคลภายนอกได้รับซื้อไว้ โดยสุจริต โดยไม่รู้ว่าเป็นรถที่ถูกยึดไว้เป็นของกลางในคดี บุคคลภายนอกผู้นั้นย่อมได้กรรมสิทธิ์ ในรถยนต์คั้นนั้น ต่อมาภายหลังเมื่อคดีถึงศาลและศาลได้พิพากษาให้รับรถยนต์ของกลาง บุคคลภายนอกผู้นั้นย่อมร้องขอให้ศาลสั่งคืนรถยนต์ของกลางที่ศาลพิพากษาให้รับนั้น ได้ นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 173/2539 วินิจฉัยว่าแม้ผู้ร้องเป็นเพียงผู้เช่าซื้อรถยนต์ของ

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1578/2522 ผู้เช่าซื้อรถยนต์ไม่ใช่เจ้าของ จึงร้องขอคืนรถยนต์ที่ศาลริบไม่ได้

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2781/2548 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ร. ได้ชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ร้องครบถ้วนแล้ว แม้จะชำระ ค่างวดล่าช้าไม่ตรงกำหนด แต่ผู้ร้องก็รับค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อ โดยไม่ได้บอกเลิกสัญญา ถือ ว่ากำหนดเวลาชำระเงินไม่เป็นสาระสำคัญ กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อของกลางจึงตกเป็นของห้างหุ้นส่วน จำกัด ร. ทั้งนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 572 และตามสัญญาเช่าซื้อข้อ 3 โดยไม่ต้องจดทะเบียน โอนกรรมสิทธิ์ก่อน แม้ตามข้อ 9 ของสัญญาเช่าซื้อจะให้ผู้ร้องคิดดอกเบี้ยของเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระและค่าใช้จ่ายในการไปเก็บเงิน ดังกล่าวได้ ผู้ร้องก็ต้องไปเรียกร้องเอากับห้างหุ้นส่วนจำกัด ร. ซึ่งก็ไม่แน่ว่าผู้ร้องจะมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยดังกล่าว ได้ตามสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ ทั้งข้อตกลงดังกล่าวมิใช่เงื่อนไขที่จะไม่ให้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ของกลางตกเป็น สิทธิแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ร. แม้ผู้ร้องจะยังมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์ของกลางตามหนังสือแสดงการจดทะเบียน ผู้ร้องก็มีชื่อเป็นเจ้าของแท้จริง จึงไม่มีสิทธิขอคืนรถยนต์ของกลาง

กลางขณะจำเลยใช้รถดังกล่าวกระทำความผิด แต่เมื่อผู้ร้องได้ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อครบก่อนที่ศาลจะสั่งริบผู้ร้องจึงได้กรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนรถนั้นได้และเมื่อผู้ร้องมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดก็ต้องคืนรถยนต์ของกลางแก่ผู้ร้อง

แต่แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาภายหลังปี 2553 วางหลักว่า เจ้าของที่แท้จริงถือขณะกระทำความผิด ไม่ใช่หลังกระทำความผิด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11277/2553 วินิจฉัยว่า ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายมาตรา 36 หมายถึงเจ้าของทรัพย์สินขณะที่มีการกระทำความผิด มิใช่เจ้าของทรัพย์สินหลังการกระทำความผิดคดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ของกลางจากผู้ให้เช่าซื้อตั้งแต่ก่อนศาลชั้นต้นสั่งริบรถจักรยานยนต์ของกลาง แต่ผู้ร้องรับโอนกรรมสิทธิ์รถจักรยานยนต์ของกลางภายหลังเวลาที่จำเลยกระทำความผิดและศาลชั้นต้นพิพากษาให้ริบรถจักรยานยนต์ของกลางให้ตกเป็นของแผ่นดินแล้วโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ฎีกา คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นอันถึงที่สุดและกรรมสิทธิ์ในรถจักรยานยนต์ของกลางตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนรถจักรยานยนต์ของกลาง นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1639/2553 วินิจฉัยว่า ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย มาตรา 36 ในกรณีที่ศาลจะสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบได้นั้นนอกจากความเป็นเจ้าของแล้ว ยังต้องได้ความว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว และย่อมมีความหมายถึงเจ้าของทรัพย์สินในขณะที่มีการกระทำความผิดด้วย ทั้งการขอให้ศาลสั่งคืนของกลางที่ศาลสั่งริบแล้วดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา นอกจากผู้ร้องมีหน้าที่นำสืบว่าผู้ร้องไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแล้ว ผู้ร้องก็ยังมีหน้าที่นำสืบว่าเจ้าของทรัพย์สินในขณะกระทำความผิดไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดซึ่ง คดีนี้ผู้ร้องมิได้นำสืบให้เห็นว่า จ. เจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์กระบะของกลางในขณะจำเลยกระทำความผิดรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของจำเลยหรือไม่จึงฟังไม่ได้ว่า จ. เจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์กระบะของกลางในขณะกระทำความผิดไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของจำเลย ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอคืนรถยนต์กระบะของกลาง

จากพิพากษาศาลฎีกาที่ 1639/2553 จะเห็นได้ว่า เจ้าของที่แท้จริงที่จะขอกลางตามมาตรา 36 นั้น ถ้าไม่ใช่เจ้าของในขณะที่มีการทำความผิดแล้วเจ้าของที่มายื่นคำร้องขอคืนต้องพิสูจน์ให้เห็นด้วยว่าผู้เป็นเจ้าของในขณะที่มีการกระทำความผิดไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด ศาลจึงจะคืนทรัพย์สินที่ริบได้³⁴ จึงเป็นกรณีที่พิจารณาถึงความเป็นเจ้าของที่แท้จริงขณะกระทำความผิดไม่ใช่หลังการกระทำความผิด

³⁴ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 63.

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศกัทธิย์ เห็นว่า³⁵ หากเป็นการได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตและ มีค่าตอบแทน ก็ไม่ควรที่จะริบทรัพย์สินดังกล่าว และสามารถไปเรียกร้องกับผู้กระทำผิดได้ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๗ (๒)(๓) ซึ่งตรงกับแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก่อนปี 2553

2.2) ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงต้องไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

คำว่า “รู้เห็นเป็นใจ” หมายความว่า รู้เหตุการณ์และร่วมใจด้วย ส่วนคำว่า “ร่วมใจ” หมายความว่านึกคิดอย่างเดียวกัน การรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดจึงหมายความว่ารู้ แล้วได้มีการนำทรัพย์สินของกลางไปใช้ในการกระทำความผิดและมีความนึกคิดจะทำความผิดด้วย³⁶ ซึ่ง หากผู้เป็นเจ้าของแท้จริงเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ย่อมถือว่ารู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิด นอกจากนี้ การรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดยังมีความหมายรวมถึงผู้ที่รู้หรือ คาดหมายล่วงหน้าได้ว่าจะมีการนำทรัพย์สินของกลางนั้นไปใช้ในการกระทำความผิด โดยไม่จำเป็นต้องมี พฤติการณ์ถึงขนาดเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ตัวอย่างเช่น³⁷

บิดาเจ้าของรถยนต์ปล่อยปลະละเลยให้บุตรนำรถยนต์ของการไปใช้ได้ ตลอดเวลาโดยไม่คำนึงว่าจะนำไปใช้ในกิจการใดแสดงว่ายินยอมอนุญาตให้บุตรนำรถยนต์ไป ใช้ได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการถือว่าบิดารู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ดังคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3268/2548³⁸

2.3) ต้องเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต

ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงจะต้องใช้สิทธิโดยสุจริตในการยื่นคำเสนอขอคืน ทรัพย์สินที่ถูกริบ หากเจ้าของที่แท้จริงใช้สิทธิในการยื่นคำร้องขอคืนของกลางโดยไม่สุจริต ศาล อาจจะไม่คืนของกลางให้ก็ได้ ตัวอย่างเช่น

³⁵ จิติ ดิงศกัทธิย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 1155.

³⁶ ทวีเกียรติ มินกนิษฐ. (2559). *ประมวลกฎหมายอาญาระดับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 36). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 98.

³⁷ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 63.

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3268/2548 ผู้ร้องเป็นบิดาของจำเลยที่ 1 เคยใช้ให้จำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ของกลาง ไปซื้อของและเคยจับได้ว่าจำเลยที่ 1 แอบเอารถจักรยานยนต์ของกลางไปขับในเวลากลางคืน ซึ่งไม่ปรากฏผู้ร้อง ได้ดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกแต่อย่างใด แต่กลับปล่อยปลະละเลยให้จำเลยที่ 1 สามารถนำรถจักรยานยนต์ของกลางไปใช้กระทำความผิดได้อีก ทั้งที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เช่าที่พักอาศัยอยู่บ้าน เดียวกับผู้ร้อง พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงว่าผู้ร้องยินยอมอนุญาตให้จำเลยที่ 1 นำรถจักรยานยนต์ของกลางไปใช้ได้ ตลอดเวลาตามที่จำเลยที่ 1 ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงว่าจำเลยที่ 1 จะนำไปใช้ในกิจการใด การที่จำเลยที่ 1 นำ รถจักรยานยนต์ของกลางไปขับแข่งกับพวกบนทางเดินรถสาธารณะในเวลากลางคืน ถือได้ว่าผู้ร้องรู้เห็นเป็นใจ ด้วยในการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 โดยปริยาย ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอคืนรถจักรยานยนต์ของกลาง

ผู้ให้เช่าซื้อร้องขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ โดยมีเจตนาเพียงจะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเท่านั้น ไม่ได้ต้องการขอคืนทรัพย์สินของกลาง เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้เช่าซื้อเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต จึงไม่มีสิทธิขอคืนของกลาง ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1431/2543³⁹ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ให้เช่าซื้อยื่นคำร้องขอคืนของการเพื่อประโยชน์ของผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ทำความผิดแล้ว แม้ไม่ได้ใช้สิทธิตามสัญญาโดยบอกเลิกสัญญาและติดตามเอาของกลางคืน ยังไม่ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต⁴⁰ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2554⁴¹

3) ทรัพย์สินที่ขอคืนนั้นจะต้องยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน

ในกรณีที่จะยื่นคำร้องขอคืนของกลางหลังจากคดีถึงที่สุดนั้น ต้องยื่นในช่วงที่ของกลางยังคงอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานด้วย หากของกลางนั้นถูกทำลายตามคำสั่งศาลแล้ว ย่อมพ้นวิสัยที่จะคืนแก่เจ้าของได้ หรือหากได้มีการขายทอดตลาดของกลางที่ศาลสั่งริบและนำเงินที่ได้ส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินแล้ว เจ้าพนักงานย่อมไม่อาจคืนของกลางหรือเงินแทนได้⁴² และบุคคลผู้ซื้อของกลางโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดก็ไม่จำเป็นต้องคืนของกลาง เว้นแต่เจ้าของของกลางจะขอใช้ราคาตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332⁴³

4) ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงต้องยื่นคำเสนอขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 กำหนดให้ เจ้าของที่แท้จริงยื่นคำเสนอขอคืนของกลางต่อศาลภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งกำหนดระยะเวลา 1 ปีนั้นให้คำนวณ

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1431/2543 ผู้ร้องในฐานะผู้ให้เช่าซื้อร้องขอคืนรถยนต์บรรทุกของกลางที่ศาลสั่งริบเพื่อประโยชน์ของผู้เช่าซื้อ เพื่อให้ผู้เช่าซื้อได้รับรถยนต์บรรทุกของกลางคืนไปหาใช้เพื่อประโยชน์ของผู้ร้องเองไม่จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องไม่มีสิทธิขอคืนรถยนต์บรรทุกของกลาง

⁴⁰ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 64.

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2554 ผู้ร้องให้จำเลยเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ไปโดยไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำ ความผิดของจำเลย จึงต้องคืนรถจักรยานยนต์ให้แก่ผู้ร้อง การที่ผู้ร้อง ไม่ใช่สิทธิทางแพ่งกับจำเลยและร้องขอรถจักรยานยนต์ของกลางคืน เป็นเพียงการไม่ถือเอาประโยชน์จากข้อสัญญาที่กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้ร้องจะใช้หรือไม่ก็ได้และเมื่อจำเลยผิดสัญญา ผู้ร้องในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของกลางที่ให้เช่าซื้อคืนได้ กรณียังไม่พอฟังว่าเป็นการช่วยเหลือจำเลยมิให้ต้องรับโทษเต็มตามคำพิพากษา อันเป็นการกระทำโดยไม่สุจริตแต่อย่างใดเพราะกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต

⁴² นันทูธ แจ่มจิราภักย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 18.

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตในการขายทอดตลาด หรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของแท้จริง เว้นแต่เจ้าของจะขอใช้ราคาที่ซื้อ

ตามปีปฏิทิน ดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/5⁴⁴ ว่าด้วยการนับระยะเวลา ซึ่งตรงกับหลักการคำนวณระยะเวลาจำคุกที่ศาลกำหนดเป็นปีในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21วรรคสอง⁴⁵ ส่วนวันที่คดีถึงที่สุดนั้นคงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 กล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์ หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้ นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป ส่วนคำพิพากษาหรือคำสั่งใดซึ่งอาจอุทธรณ์ ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ ฎีกาหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป ส่วนคำพิพากษาหรือคำสั่งใดซึ่งอาจอุทธรณ์ ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้ภายในเวลานั้น ได้สิ้นสุดลง แต่ถ้าได้มีอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง ให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

การขอคืนของกลางต้องกระทำภายใน 1 ปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งต้องเป็นคำพิพากษาในคดีที่รับทรัพย์ด้วย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1063/2521⁴⁶ กรณีศาลสั่งริบของกลางในคดีก่อนไปแล้ว ในคดีหลังจึงไม่มีของกลางที่จะสั่งให้ริบอีก ดังนั้นแม้คดีหลังศาลจะสั่งริบอีกผู้ร้องก็ต้องร้องขอคืนของการภายใน 1 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาคดีอาญาคดีก่อนถึงที่สุด⁴⁷ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2331/2550⁴⁸ นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ศาลสั่งให้แยกฟ้องจำเลยบางคนซึ่งให้

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/5

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือนหรือปี ให้คำนวณตามปีปฏิทิน

ถ้าระยะเวลาไม่ได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือนหรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น ถ้าในระยะเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา

⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 วรรคสอง ถ้าระยะเวลาที่คำนวณนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปี ให้คำนวณตามปีปฏิทินในราชการ

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1063/2521 การขอคืนทรัพย์ของกลางตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ซึ่งเจ้าของทรัพย์ที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ย่อมมีสิทธิขอคืนต่อศาลได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น คำว่า "วันคำพิพากษาถึงที่สุด" ย่อมหมายถึงคำพิพากษาในคดีที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์

⁴⁷ วิเชียร ตรีเอกอุตมศักดิ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8, หน้า 64-65.

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2331/2550 การขอคืนของกลางตามที่บัญญัติไว้ใน ป.อ. มาตรา 36 ซึ่งเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ย่อมมีสิทธิขอคืนต่อศาลได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด คำว่า "วันคำพิพากษาถึงที่สุด" ย่อมหมายความถึงคำพิพากษาในคดีที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์ คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 4338/2546 ของศาลชั้นต้นกับคดีนี้เป็นกรณีเดียวกัน แต่ฟ้องคดีคนละคราวกัน ทรัพย์สินที่ยึดได้ก็เป็นทรัพย์สินรายเดียวกัน ทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งรถยนต์กระบะของกลางจึงเป็นของกลางที่ศาลพิพากษาให้ริบไปแล้วใน

การปฏิเสธเป็นคดีใหม่ แล้วพิพากษาลงโทษจำเลยบางคนทำให้การรับสารภาพไปก่อนโดยสั่งให้รับของกลางด้วย ระยะเวลา 1 ปี นี้เริ่มนับจากวันที่คดีแรกถึงที่สุด ไม่ใช่วันที่คดีที่แยกฟ้องใหม่ถึงที่สุด ตามแนววินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3352/2527⁴⁹

แม้ตัวบทในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 จะใช้ถ้อยคำว่าให้ยื่นคำเสนอขอคืนต่อศาลภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดก็ตาม แต่เจ้าของของกลางก็สามารถยื่นคำเสนอก่อนวันคำพิพากษาถึงที่สุดได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6187/2540 วินิจฉัยไว้ว่า บทบัญญัติในมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หาได้ตัดสิทธิเจ้าของที่แท้จริงที่จะยื่นเสนอก่อนเวลาที่กำหนดไว้ไม่ ฉะนั้นเจ้าของที่แท้จริงจึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนของกลางระหว่างพิจารณาคดีก่อนศาลสั่งรับได้⁵⁰ อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าของที่แท้จริงมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนของกลางในระหว่างพิจารณาคดีหลักได้ก็ตาม แต่ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งในเรื่องของคืนของกลางได้ ศาลต้องพิจารณาในคดีหลักว่าจะรับของกลางได้หรือไม่เสียก่อนจึงจะมีคำสั่งเรื่องขอคืนของกลางได้ ศาลจะมีคำสั่งเรื่องขอคืนของการก่อนที่จะมีคำพิพากษาคดีหลักไม่ได้⁵¹ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1009/2543⁵²

คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 4338/2546 ของศาลชั้นต้นก่อนคดีนี้ แม้โจทก์จะมีคำขอให้รับรถยนต์กระบะของกลางในคดีนี้และศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้รับรถยนต์กระบะของกลาง ก็ไม่อยู่ในอำนาจของศาลในคดีนี้ซึ่งเป็นคดีหลังที่จะสั่งให้รับรถยนต์กระบะของกลางซ้ำอีก รถยนต์กระบะของกลางจึงมีเจ้าของกลางในคดีนี้ที่ศาลจะพึงวินิจฉัยสั่งด้วยเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาและมีคำสั่งให้รับรถยนต์กระบะของกลางแล้วในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 4338/2546 และคดีดังกล่าวถึงที่สุดเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2546 ผู้ร้องมายื่นคำร้องในคดีนี้ขอคืนรถยนต์กระบะของกลางเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2547 จึงเป็นการยื่นคำร้องภายหลังวันที่คำพิพากษาในคดีที่ศาลมีคำสั่งให้รับรถยนต์กระบะของกลางถึงที่สุดแล้วเกิน 1 ปี คำร้องของผู้ร้องจึงต้องห้ามตาม ป.อ. มาตรา 36

⁴⁹ นันทบุษย์ แจ่มจรัสกริชย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 18.

⁵⁰ นันทบุษย์ แจ่มจรัสกริชย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 18.

⁵¹ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 65.

⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1009/2543 กรณีขอคืนทรัพย์สินตาม ป.อ. มาตรา 36 ศาลต้องมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินก่อนจึงจะมีคำสั่งในเรื่องของกลางได้ ขณะคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น เมื่อไม่ปรากฏว่าศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองและมีคำสั่งให้รับรถยนต์ของกลางแล้ว ดังนั้นการที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาและมีคำสั่งคำร้องขอคืนของกลาง จึงไม่ชอบ ศาลชั้นต้นต้องรอฟังผลคำพิพากษาในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยและขอให้รับของกลางก่อน

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 กฎหมายสหพันธรัฐเยอรมนี

การริบทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code) ได้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องการริบทรัพย์สินครั้งล่าสุดเมื่อปี ค.ศ. 2017 การริบทรัพย์สินเป็นหนึ่งในมาตรการบังคับตามค่านิยมที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11(1) Nr.8⁵³ ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันจึงไม่ได้จัดให้การริบทรัพย์สินอยู่ในส่วนของโทษอาญาและวิธีการเพื่อความปลอดภัย การริบทรัพย์สินแบ่งออกเป็น 2 กรณีด้วยกัน⁵⁴

1) การริบทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายโทษอาญา (strafähnliche Einziehung)

แม้ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 17 ว่า “สิทธิในทรัพย์สินย่อมศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจจะเมิดได้ บุคคลจะถูกตัดสิทธินี้มิได้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยชัดแจ้ง ซึ่งจะต้องให้ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและโดยเงื่อนไขซึ่งคใช้ค่าทดแทนก่อน โดยยุติธรรม” แต่ในเรื่องการริบทรัพย์สินนั้น ศาลยุติธรรมของสหพันธ์ได้เคยพิพากษาไว้เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 1958 ว่าการริบทรัพย์สินโดยไม่มีค่าชดเชยจึงเป็นโทษอย่างหนึ่งในการกระทำความผิดอาญาจึงไม่ขัดกับหลักในรัฐธรรมนูญ โดยศาลได้ให้เหตุผลไว้ว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นเรื่องที่สำคัญน้อยกว่าเสรีภาพของบุคคล ในขณะที่เสรีภาพของผู้กระทำความผิดยังอาจถูกจำกัดตัดทอนได้ ดังนั้น สิทธิในทรัพย์สินจึงสามารถที่จะจำกัดตัดทอนได้เช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่าสิ่งที่ใหญ่กว่าย่อมรวมถึงสิ่งที่เล็กกว่า (the greater includes the lesser)⁵⁵

การริบทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายโทษอาญาได้บัญญัติหลักการไว้ในมาตรา 74 และมาตรา 74a

1.1) หลักเกณฑ์ในการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ได้แก่⁵⁶

⁵³ German Criminal Code Section 11 Definitions (1) For the purposes of this statute,...

8. ‘measure’ means any measure of reform and prevention, confiscation and rendering unusable;

⁵⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2564). ริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย : ปัญหาข้อกฎหมายบางประการ. *วารสารบทบัญญัติ*, 77(1). หน้า 123-124.

⁵⁵ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย. (2536). *ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 70.

⁵⁶ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 54. หน้า 124-128.

ประการแรก จะต้องมีการกระทำความผิดอาญาโดยเจตนา การกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาในกรณีนี้รวมถึง การพยายามกระทำความผิดด้วย หากเป็นการกระทำโดยประมาท โดยหลักไม่สามารถที่จะริบทรัพย์สินได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดแม้กระทำโดยประมาทและบัญญัติให้สามารถริบทรัพย์สินได้

ประการที่สอง ทรัพย์สินที่จะถูกริบได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) ทรัพย์สินที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการกระทำความผิด (Tatprodukt) หมายถึง ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำความผิด เช่น เอกสารปลอมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการฉ้อโกง

(ข) ทรัพย์สินที่ใช้หรือเตรียมไว้ใช้ในการกระทำความผิด (Tatobjekte)

ทรัพย์สินที่ใช้การกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินดังกล่าวมีส่วนช่วยในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะในทางใด ๆ และแม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีส่วนช่วยสนับสนุนการกระทำความผิดแต่เพียงโดยอ้อม (mittelbar) ก็สามารถที่จะถูกริบได้เช่นกัน ตัวอย่างของทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น ยานพาหนะที่ใช้ในการขนทรัพย์สินที่ลักมา ยานพาหนะที่ใช้ในการหลบหนีภายหลังกระทำความผิด

(ค) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด (Tatmitteln)

ประการที่สาม ทรัพย์สินที่จะถูกริบได้นั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดอยู่ในขณะที่มีคำพิพากษาของศาล การเป็นเจ้าของทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดนี้ใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายแพ่งลักษณะทรัพย์สินว่า ใครคือเจ้าของทรัพย์สิน ส่วนช่วงเวลาในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินใช้ช่วงเวลาในขณะที่ศาลมีคำพิพากษา โดยไม่นำช่วงเวลาก่อนหรือระหว่างการกระทำความผิด หรือก่อนมีคำพิพากษาศาลมาพิจารณาแต่อย่างใด ซึ่งช่วงเวลาในขณะที่ศาลมีคำพิพากษา หมายถึง ช่วงเวลาที่ศาลกำหนดมาตรการหรือมีคำสั่งในเรื่องการริบทรัพย์สิน

หากผู้กระทำความผิดได้ออนทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดไปก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา แม้จะทำให้ไม่สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวตามหลักการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ได้ก็ตาม แต่ก็สามารถใช้หลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่าในมาตรา 74c ได้

1.2) การริบทรัพย์สินตามมาตรา 74a มักจะใช้กับทรัพย์สินของบุคคลที่สามที่ไม่ใช่ตัวการ หรือผู้ร่วมกระทำความผิด หรือผู้สนับสนุน หากแต่มีความผิดในกรณีที่ได้มีการนำทรัพย์สินของบุคคลที่สามนี้ไปใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินเช่นนี้ได้ถูกนำไประบุไว้ในกฎหมายฉบับอื่น ๆ อีกหลายฉบับ⁵⁷

⁵⁷ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 55. หน้า 68.

หลักเกณฑ์ในการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74a ได้แก⁵⁸

ประการแรก การที่จะริบทรัพย์สินตามมาตรา 74a ได้ นั้น จะต้องมิใช่กฎหมายบัญญัติให้นำ มาตรา 74a มาใช้บังคับ เช่น มาตรา 129 b (2) เป็นต้น บุคคลที่จะถูกริบทรัพย์สินในกรณีนี้คือ บุคคลที่สามที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่จะถูกริบอยู่ในขณะที่มีคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตามบุคคลที่สามจะถูกริบทรัพย์สินได้จะต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย กล่าวคือ

1.2.1) บุคคลที่สามจะต้องประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (leichtfertig) ทำให้มีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด

การประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลที่สามดังกล่าวสามารถที่จะคาดเห็นได้ว่าจะได้มีการนำทรัพย์สินของตนเองไปใช้ในการกระทำความผิด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าทรัพย์สินของตนถูกนำไปใช้กระทำความผิดดังกล่าวนั้น จะเกิดจากการที่ตนเองละเลยไม่ทำตามหน้าที่ของตนหรือไม่สนใจดูแลทรัพย์สินของตนเองก็ตาม

1.2.2) บุคคลที่สามซึ่งได้ทรัพย์สินมาภายหลัง โดยรู้อยู่แล้วว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้เคยถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิด แต่ก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล

การที่บุคคลที่สามรู้ว่าตนเองได้ทรัพย์สินมาโดยไม่ชอบในกรณีที่สองนี้ หมายถึงกรณีของเจตนาประสงค์ต่อผล ไม่ใช่กรณีของเจตนาเล็งเห็นผล หากบุคคลที่สามได้ทรัพย์สินมาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ไม่ถือว่าอยู่ในหลักเกณฑ์ข้อนี้

2) การริบทรัพย์สินเป็นการคุ้มครองสังคม (Sicherheitseinziehung) มาตรา 74b

เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินได้ คือ จากลักษณะของตัวทรัพย์สินดังกล่าวและข้อเท็จจริงแห่งคดีแล้ว ทรัพย์สินดังกล่าวมีความเป็นอันตรายต่อสังคมหรืออาจเกิดอันตรายได้หากว่าได้มีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งแบ่งทรัพย์สินที่ถูกริบเป็น 2 กรณี⁵⁹

2.1) ทรัพย์สินซึ่งความเป็นอันตรายเกิดจากสภาพของตัวทรัพย์สินดังกล่าว นั้น โดยอาจจะมาจากลักษณะในทางวัตถุและในทางเคมีของตัวทรัพย์สินนั้นหรือจากการใช้ตัวทรัพย์สินนั้น เช่น เงินปลอม วัตถุระเบิด วัตถุมีพิษซึ่งรวมถึงยาเสพติด ยาพิษ อาหารบูด นอกจากนี้ยังรวมถึงอาวุธ ลูกกระสุนและวัตถุที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดอาญา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทรัพย์สินส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการก่ออาชญากรรมเท่านั้น แต่สามารถ

⁵⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 54. หน้า 129-131.

⁵⁹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 54. หน้า 131-134.

นำมาใช้ในชีวิตประจำวันตามปกติได้ด้วย จึงต้องพิจารณาเพิ่มเติมอีกว่าทรัพย์สินดังกล่าวตามข้อเท็จจริงแห่งคดีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วเป็นทรัพย์สินที่มีความเป็นอันตรายต่อสังคมหรือไม่ด้วย

2.2) ทรัพย์สินนั้นอาจเกิดอันตรายได้หากว่าได้มีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ความหมายว่า ตัวทรัพย์สินดังกล่าวจะมีความเป็นอันตรายก็ต่อเมื่อมีการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ดูแลรักษาทรัพย์สิน และการรักษาทรัพย์สินดังกล่าวประกอบด้วย เช่น สำเนาภาพวาดของศิลปินที่มีชื่อเสียงจะถูกริบได้ ก็เฉพาะในกรณีที่มีข้อเท็จจริง ที่ชี้ให้เห็นว่าจะมีการนำสำเนาภาพดังกล่าวไปใช้โดยผิดกฎหมาย หลักความได้สัดส่วน (Grundsatz der Verhältnismaessigkeit) ตามมาตรา 74 f(1)⁶⁰

หลักนี้เป็นหลักที่ใช้พิจารณาควบคู่กันกับหลักเรื่องความผิด โดยโทษที่จะลงต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่กระทำไป ดังนั้น ถ้ากฎหมายใดกำหนดโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงเกินสัดส่วนศาลยุติธรรมสหพันธ์จะถือเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญและมาตรา 74 b แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน⁶¹

1) การริบทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายโทษอาญา การนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในการริบทรัพย์สินในกรณีนี้เป็นประเด็นในเรื่องของ การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ หากผลที่เกิดขึ้นจากการริบทรัพย์สินส่งผลร้ายแก่ผู้ถูกริบทรัพย์สินเกินกว่าความร้ายแรงของการทำความผิดและความน่าตำหนิของผู้ทำความผิดแล้ว ก็ไม่อาจที่จะทำการริบทรัพย์สินได้

2) การริบทรัพย์สินที่เป็นการคุ้มครองสังคม หากพิจารณาจากถ้อยคำในตัวของมาตรา 74 f(1) แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายโทษอาญา อย่างไรก็ตาม ก็ต้องนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในกรณีการริบทรัพย์สินที่เป็นการคุ้มครองสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้ การริบทรัพย์สินที่เป็นการคุ้มครองสังคมก็ไม่อาจทำได้ หากว่าจะกระทบกับสิทธิของผู้ถูกริบทรัพย์สินจนเกินสมควรแก่เหตุ สิ่งที่จะต้องถูกนำมาพิจารณาก็คือ ลักษณะและความรุนแรงของความเป็นอันตราย รวมทั้งระดับของความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสียหายขึ้น ราคาของทรัพย์สินที่จะถูกริบ และการดำเนินการกระทำของผู้ทำความผิดได้มากนักน้อยเพียงใด

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันมาตรา 75⁶² กำหนดผลของการริบทรัพย์สินว่า ถ้าศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือสิทธิในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเมื่อคำสั่งนั้นถึงที่สุดแล้ว หากวัตถุนั้น

⁶⁰ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 54. หน้า 134-136.

⁶¹ วัฒนา ชื่นบุญ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 70.

⁶² German Criminal Code Section 75 Effects of confiscation

1) เป็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งในขณะนั้น หรือถ้าผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งมีสิทธิได้รับวัตถุในขณะนั้นหรือ

2) เป็นของบุคคลอื่นหรือถ้าบุคคลอื่นมีสิทธิได้รับวัตถุนั้น และบุคคลนั้นได้ให้วัตถุนั้นไว้สำหรับการกระทำความผิดหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นในขณะที่ยึดถือกรรมสิทธิ์แห่งความผิด

ในกรณีอื่น ๆ ความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินหรือสิทธิจะตกเป็นของแผ่นดินเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนหลังจากที่ได้รับแจ้งคำสั่งริบทรัพย์สินที่ถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในวัตถุนั้นได้ยื่นคำร้องกับผู้อำนาจบังคับ

การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ

เมื่อมีศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน หากทรัพย์สินนั้นไม่ได้เป็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งหรือไม่ใช่ทรัพย์สินที่ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งมีสิทธิได้รับ ความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินหรือสิทธิจะตกเป็นของแผ่นดินเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือนหลังจากที่ได้รับแจ้งคำสั่งริบทรัพย์สินที่ถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น หากมีการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 บุคคลที่มีสิทธิขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ คือบุคคลที่สามที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดหรือผู้รับโอนทรัพย์สินก่อนศาลมีคำพิพากษาให้ริบ โดยไม่ได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดซึ่งจะต้องยื่นคำร้องกับผู้อำนาจบังคับขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบภายใน 6 เดือนนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งริบทรัพย์สินที่ถึงที่สุดแล้ว

กรณีที่มีการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74a แม้บุคคลที่สามจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกริบ ก็ไม่สามารถใช้สิทธิขอคืนทรัพย์สินตามมาตรา 75 ได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ให้ริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามได้ หากบุคคลที่สามจะต้องประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (leichtfertig) ทำให้มีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด

(1) If confiscation of an object is ordered, ownership of the property or the right devolves to the state once the order becomes final if the object

1. belongs to the person affected by the order at that time or if the person affected is entitled to the object at that time or

2. belongs to some other person or if some other person is entitled to it, and that person has granted it for the offence or for other purposes whilst being aware of the circumstances of the offence.

In all other cases, ownership of the property or the right devolves to the state once six months have elapsed after notice has been given of the order of confiscation having become final, unless the person who owns or is entitled to the object has previously filed this right with the enforcing authority...

หรือบุคคลที่สามซึ่งได้ทรัพย์สินมาภายหลัง โดยรู้อยู่แล้วว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้เคยถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิด แต่ก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล

3.2.2 กฎหมายสาธารณรัฐสิงคโปร์

หลักการริบทรัพย์สิน

สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มีการกำหนดให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code) มาตรา 53⁶³

ศาลมีอำนาจออกคำสั่งจัดการกับทรัพย์สินต่างๆ การจัดการทรัพย์สิน หมายความว่ารวมถึงอำนาจในการสั่งริบ ทำลายทรัพย์สินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้กับบุคคลใด ๆ แต่ต้องอยู่ภายในบังคับกฎหมายลักษณะอักษรฉบับอื่นๆ เกี่ยวกับการริบ การทำลาย หรือการส่งมอบทรัพย์สินที่ ถูกยึด⁶⁴ กรณีที่ศาลสามารถสั่งจัดการกับทรัพย์สินได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code) มาตรา 364⁶⁵

⁶³ Penal Code section 53 The punishments to which offenders are liable under the

provisions of this Code are —

- (a) death;
- (b) imprisonment;
- (c) forfeiture of property;
- (d) fine;
- (e) caning.

⁶⁴ Criminal Procedure Code Interpretation section 2(1A) Any power conferred on a court by this Code to make an order for the disposal of any property includes a power to make an order for the forfeiture, confiscation or destruction of the property, or for the delivery of the property to any person, but must be exercised subject to any provisions on forfeiture, confiscation, destruction or delivery in any other written law that is applicable to the case.

⁶⁵ Criminal Procedure Code Order for disposal of property by court section 364

(1) During or at the conclusion of any inquiry or trial under this Code, the court may make an order as it thinks fit for the disposal of any property produced before it.

(2) Subject to any provisions on forfeiture, confiscation, destruction or delivery in any other written law under which property may be seized, a court may, during or at the conclusion of any criminal proceeding under this Code, make an order as it thinks fit for the disposal of any property —

(a) in respect of which an offence is or was alleged to have been committed or which has been used or is intended to have been used for the commission of any offence or which constitutes evidence of an offence; and

1) ในระหว่างหรือเมื่อสิ้นสุดการไต่สวนหรือการพิจารณาคดีภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ ศาลอาจสั่งการตามที่เห็นสมควรเพื่อจัดการทรัพย์สินใดๆ ที่ผลิตขึ้นก่อนหน้านั้น

2) ภายในบังคับกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับอื่นๆ เกี่ยวกับการริบ การทำลาย หรือการส่งมอบทรัพย์สินที่ถูกยึด ในระหว่างหรือเมื่อสิ้นสุดการดำเนินคดีอาญาใดๆ ตามประมวลกฎหมายนี้ ศาลอาจสั่งการตามที่เห็นสมควรเพื่อจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึด

(ก) ทรัพย์สินใด ๆ ที่มีไว้เป็นความผิด หรือที่อ้างว่ามีการกระทำความผิด หรือมีการใช้หรือตั้งใจที่จะใช้สำหรับการกระทำความผิดใด ๆ หรือที่เป็นหลักฐานของการกระทำความผิด; และ

(ข) ทรัพย์สินใด ๆ ที่ผลิตขึ้นมาก่อนคดีขึ้นมาสู่ศาลหรืออยู่ในความควบคุมของศาลหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลอื่นใดที่ได้ยึดทรัพย์สินตามกฎหมายใด ๆ

3) ถ้ามีคำสั่งตามมาตรา ๓ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ จะต้องไม่ดำเนินการตามคำสั่งจนกว่าจะพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หรือการอุทธรณ์ได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว เว้นแต่ทรัพย์สินจะเน่าเสียได้

4) “ทรัพย์สิน” ในมาตรานี้ หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่แต่เดิมอยู่ในความครอบครองหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของคู่กรณีในคดีและรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มีการแปลงหรือแลกเปลี่ยนและสิ่งใด ๆ ที่ได้มาจากการแปลงสภาพหรือเปลี่ยนในทันทีหรือภายหลัง

ศาลมีดุลพินิจในการมีคำสั่งริบทรัพย์สิน ทำลายทรัพย์สินหรือส่งมอบทรัพย์สิน หากทรัพย์สินนั้นมีไว้เป็นความผิด หรือมีการใช้หรือตั้งใจที่จะใช้ในการกระทำความผิดใด ๆ หรือที่เป็นหลักฐานของการกระทำความผิด โดยศาลจะต้องไม่จัดการกับทรัพย์สินนั้น หากมีการพิจารณาคดีที่รอดำเนินการตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นอยู่ หรือศาลที่เกี่ยวข้องพอใจว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการสอบสวน การไต่สวน การพิจารณาคดี หรือการ

(b) which is produced before the court or is in the court's custody or the custody of a police officer or any other person who has seized the property pursuant to any law.

(3) If an order is made under this section in a case in which an appeal lies, the order must not, except where the property is perishable, be carried out until the period allowed for the appeal has lapsed or the appeal has been dealt with.

(4) In this section, “property” includes not only property that was originally in the possession or under the control of a party to the case, but also property into or for which it has been converted or exchanged and anything acquired by this conversion or exchange, whether immediately or later.

ดำเนินการอื่นใดภายใต้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ตามมาตรา 370(3)⁶⁶ และในกรณีที่มีการอุทธรณ์ จะต้องไม่ดำเนินการตามคำสั่งจนกว่าจะพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หรือการอุทธรณ์ได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว เว้นแต่ทรัพย์สินจะเน่าเสียได้ ตามมาตรา 364

หลักการในการขอคืนทรัพย์สิน

2.1) หากทราบว่าผู้ใดคือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน⁶⁷

(1) หากรู้ว่าใครคือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่กล่าวถึงในมาตรา 370 ศาลที่เกี่ยวข้อง จะต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังบุคคลดังกล่าว เพื่อสั่งให้บุคคลนั้นมารับมอบทรัพย์สินภายใน ระยะเวลาที่กำหนดในหนังสือบอกกล่าวซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมงหลังจากที่ได้มีการแจ้ง

...

(3) หากผู้มีสิทธิในทรัพย์สินตามมาตรา 370 ไม่มารับมอบทรัพย์สินภายใน ระยะเวลาที่ระบุไว้ในหนังสือแจ้งตาม (1) เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งเดือนนับจากวันที่ระบุไว้ในหนังสือ แจ้ง ศาลที่เกี่ยวข้องอาจสั่งให้ขายทรัพย์สินนั้นได้

⁶⁶ Criminal Procedure Code Procedure governing seizure of property section 370

(3) The relevant court must not dispose of the property if —

(a) there is any pending court proceeding under any written law in relation to the property; or

(b) the relevant court is satisfied that the property is relevant for the purposes of any investigation, inquiry, trial or other proceeding under any written.

⁶⁷ Criminal Procedure Code Procedure Procedure when person entitled to property is known section 371

(1) If the person entitled to the property mentioned in section 370 is known, the relevant court must cause a notice to be served on that person instructing that person to take delivery of the property within the period specified in the notice which must be at least 48 hours after the date of service of the notice.

...

(3) If the person entitled to the property mentioned in section 370 fails to take delivery of the property within the period specified in the notice mentioned in subsection (1), the relevant court may, after one month from the expiry of that period, cause the property to be sold.

(4) Despite the other provisions in this section, if the property is perishable or if, in the opinion of the relevant court, its value is less than \$500, the relevant court may cause the property to be sold at any time.

(5) The relevant court must cause the net proceeds of the sale under subsection (3) or (4) to be paid, on demand, to the person entitled.

(4) แม้จะมีบทบัญญัติอื่น ๆ ในส่วนนี้ หากทรัพย์สินนั้นน่าจะเสียหาย หรือหากตามความเห็นของศาลที่เกี่ยวข้อง มูลค่าทรัพย์สินนั้นน้อยกว่า 500 ดอลลาร์ ศาลที่เกี่ยวข้องอาจสั่งขายทรัพย์สินนั้นได้ตลอดเวลา

(5) ศาลที่เกี่ยวข้องต้องจ่ายเงินสุทธิจากการขายตามอนุมาตรา (3) หรือ (4) ให้ผู้มีสิทธิได้รับเมื่อมีการทวงถาม

สรุป หากทราบว่าผู้ใดคือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน ศาลจะต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังบุคคลดังกล่าวเพื่อสั่งให้บุคคลนั้นมารับมอบทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่กำหนดในหนังสือบอกกล่าว หากผู้มีสิทธิไม่มารับทรัพย์สินเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งเดือนนับจากวันที่ระบุไว้ในหนังสือแจ้ง ศาลที่เกี่ยวข้องอาจสั่งให้ขายทรัพย์สินนั้นได้ และเมื่อผู้มีสิทธิในทรัพย์สินทวงถาม ก็ให้ศาลจ่ายเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินให้แก่ผู้มีสิทธิ

2.2) หากไม่ทราบว่าผู้ใดคือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน⁶⁸

(1) ถ้าไม่ทราบหรือไม่พบบุคคลผู้มีสิทธิในทรัพย์สินตามมาตรา 370 ศาลที่เกี่ยวข้องอาจสั่งควบคุมทรัพย์สินไว้ในความดูแลของตำรวจ และในกรณีนี้ ให้ผู้บัญชาการตำรวจ

⁶⁸ Criminal Procedure Code Procedure when person entitled to property is unknown or cannot be found section 372 Procedure when person entitled to property is unknown or cannot be found 372

(1) If the person entitled to the property mentioned in section 370 is unknown or cannot be found, the relevant court may direct that it be detained in police custody and the Commissioner of Police must, in that case, issue a public notice, specifying the articles of which the property consists and requiring any person who has a claim to it to appear before the Commissioner of Police and establish the person's claim within 6 months from the date of the public notice.

(2) Every notice under subsection (1) must be published in the Gazette or any daily newspaper if, in the opinion of the Commissioner of Police, the value of the property is at least \$1,000.

(3) If no person establishes a claim to the property within one month from the publication of a notice under subsection (1) and if the person in whose possession the property was found cannot show the person had legally acquired it, then the property may be sold on the order of the Commissioner of Police.

(4) Despite subsection (3), if property detained in police custody under this section is perishable or is, in the opinion of the Commissioner of Police, worth less than \$1,000, or if keeping it involves unreasonable expense or inconvenience, then the property may be sold at any time and this section applies, as nearly as may be practicable, to the net proceeds of the sale.

(5) If no person has established a claim to the property within 6 months from the publication of the notice mentioned in subsection (1), the ownership of the property or (if sold) its net proceeds pass to and vest in the Government absolutely

แห่งชาติออกประกาศโดยระบุลักษณะของทรัพย์สินและกำหนดให้บุคคลที่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นไปปรากฏตัวต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและการเรียกร้องต้องกระทำภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการประกาศ

(2) คำบอกกล่าวตาม (1) จะต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาหรือหนังสือพิมพ์รายวัน ถ้าตามความเห็นของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าอย่างน้อย 1,000 ดอลลาร์

(3) ถ้าไม่มีผู้เรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่มีการประกาศตาม (1) และหากพบผู้ครอบครองทรัพย์สิน แต่บุคคลดังกล่าวไม่สามารถแสดงได้ว่าตนมีสิทธิได้รับทรัพย์สินนั้น โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ทรัพย์สินนั้นอาจถูกขายตามคำสั่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(4) แม้จะมี (3) หากทรัพย์สินที่ถูกควบคุมอยู่ในความดูแลของตำรวจตามมาตรานี้สามารถเน่าเสียได้ หรือตามความเห็นของผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าทรัพย์สินมีค่าต่ำกว่า \$1,000 หรือหากมีการเก็บรักษานั้นจะมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สมเหตุสมผลหรือไม่สะดวกที่จะเก็บไว้ เช่นนี้ อาจขายทรัพย์สินนั้น ได้ตลอดเวลาและส่วนนี้ใช้กับรายได้สุทธิจากการขายเท่าที่จะทำได้

(5) หากไม่มีบุคคลใดเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการประกาศ (1) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือ (หากขาย) รายได้สุทธิของทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐบาลโดยเด็ดขาด

สรุป หากไม่ทราบว่าผู้ใดคือผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออกประกาศโดยระบุลักษณะของทรัพย์สิน ถ้าไม่มีผู้เรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่มีการประกาศ ทรัพย์สินนั้นอาจถูกขายตามคำสั่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้ และถ้าไม่มีบุคคลใดเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการประกาศ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือรายได้สุทธิของทรัพย์สินกรณีมีการขายทรัพย์สินนั้น ให้ตกเป็นของรัฐบาลโดยเด็ดขาด

3.2.3 กฎหมายสาธารณรัฐเกาหลี

การริบทรัพย์สิน

สาธารณรัฐเกาหลีได้มีการกำหนดให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติอาญา (Criminal Act) มาตรา 41⁶⁹ โดยโทษริบทรัพย์สินสามารถกำหนดพร้อมกับ

⁶⁹ Criminal Act Article 41 (Kinds of Punishment) Kinds of punishment shall be as follows:

1. Death penalty;
2. Imprisonment;

โทษอื่น ๆ ได้ และแม้ว่าศาลจะไม่ได้พิพากษาลงโทษจำเลย แต่ศาลอาจสั่งให้ริบทรัพย์สินได้ หากเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของการริบทรัพย์สิน⁷⁰

ทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

1) สิ่งที่ไม่ใช่ทรัพย์สินของบุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำความผิดทางอาญา หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ได้มาโดยรู้ถึงลักษณะของสิ่งนั้นภายหลังการกระทำความผิด อาจริบได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ถ้ามั่นคือ:

- (1) ทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือพยายามจะใช้ในการกระทำความผิดทางอาญา
- (2) ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยการกระทำความผิดทางอาญา และ
- (3) ทรัพย์สินที่ได้รับเพื่อแลกกับของที่กล่าวไว้ใน (1) และ (2)⁷¹

2) สินบนที่ได้รับหรือเงินหรือสิ่งของที่จะได้รับเป็นสินบนโดยผู้กระทำความผิดหรือโดยบุคคลภายนอกที่รู้เห็นเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้น จะถูกริบหรือถ้าไม่สามารถริบได้ ริบตามเก็บมูลค่าของของดังกล่าว⁷²

3. Imprisonment without prison labor;

4. Deprivation of qualifications;

5. Suspension of qualifications;

6. Fine;

7. Detention;

8. Minor fine; and

9. Confiscation.

⁷⁰ Criminal Act Article 49 (Additional Character of Confiscation) Confiscation shall be imposed in addition to other punishment. Even though a judgment of conviction is not rendered against an accused, confiscation may be ordered when the requisites of confiscation are satisfied.

⁷¹ Criminal Act Article 48 (Confiscation and Additional Collection)

(1) A thing which is not the property of a person other than the criminal, or which was acquired by a person other than the criminal with the knowledge of its nature after commission of the crime, may be confiscated in whole or in part if it is:

1. A thing which has been used or was sought to be used in the commission of a crime;
2. A thing produced by or acquired by means of criminal conduct; and
3. A thing received in exchange for a thing mentioned in the preceding two subparagraphs.

⁷² Criminal Act Article 134 (Confiscation and Subsequent Collection) A bribe received or money or goods to be received as a bribe by an offender or by a third party having knowledge of its nature shall be confiscated, or, if confiscation is impossible, the value thereof shall be collected.

ทรัพย์สินที่อากริบได้ตามพระราชบัญญัติอาญาของสาธารณรัฐเกาหลี คือ ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ได้รับมาโดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิด โดยทรัพย์สินดังกล่าวอาจจะเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือพยายามจะใช้ในการกระทำความผิดทางอาญา ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยการกระทำความผิดทางอาญา หรือทรัพย์สินที่ได้แลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินที่กล่าวมา หรือ สินบนที่ได้รับหรือเงินหรือสิ่งของที่จะได้รับเป็นสินบน

วิธีการจัดการกับทรัพย์สินที่มีการยึด⁷³

1) หากคาดหมายได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดจะถูกศาลพิพากษาอากริบ โดยทรัพย์สินนั้นอาจจะถูกทำลาย ทำให้เสียหาย หรือพังทลาย หรือหากมูลค่าของทรัพย์สินนั้นมีแนวโน้มว่าจะลดลงอย่างมากหรือหากเป็นการยากที่จะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ เช่นนี้ อาจจะขายทรัพย์สินนั้นและยึดเงินที่ได้จากการขายดังกล่าวไว้แทน

2) หากไม่สามารถระบุได้ว่าบุคคลใดมีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ยึดไว้แต่สามารถส่งคืนได้ หรือสามารถค้นหาที่อยู่ของบุคคลผู้มีสิทธิดังกล่าวได้ และคาดว่าทรัพย์สินที่ยึดอาจถูกทำลาย ทำให้เสียหาย หรือ พังทลายหรือหากมูลค่าของทรัพย์สินนั้นมีแนวโน้มว่าจะลดลงอย่างมากหรือหากเป็นการยากที่จะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ เช่นนี้ อาจจะขายทรัพย์สินนั้นและยึดเงินที่ได้จากการขายดังกล่าวไว้แทน

การขอคืนของกลาง

วิธีการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ⁷⁴

⁷³ Criminal Procedure Act Article 132 (Keeping Proceeds from Seized Articles in Custody)

(1) If it is anticipated that a seized article subject to confiscation will probably be destroyed, damaged, or perished or if the value of such article is likely to be significantly decreased or if it is difficult to keep the article in custody, it may be sold out and the proceeds from such sale may be kept in custody instead.

(2) If it is impossible to determine who has a right to have a seized but returnable article returned or to find the whereabouts of a person who has such right and it is anticipated that the seized article will probably be destroyed, damaged, or perished or if the value of such article is likely to be significantly decreased or if it is difficult to keep the article in custody, it may be sold out and the proceeds from such sale may be kept in custody instead.

⁷⁴ Criminal Procedure Act Article 484 (Delivery of Goods Confiscated)

(1) If, within three months after the execution of confiscation, delivery of the goods confiscated is demanded by the person lawfully entitled, a public prosecutor shall deliver them, with the exception of those which are to be destroyed or thrown away.

1) ภายในสามเดือนหลังการดำเนินการริบทรัพย์สิน หากผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายเรียกร้องให้ส่งมอบทรัพย์สินที่ถูกริบ ให้พนักงานอัยการส่งมอบทรัพย์สินนั้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นจะถูกทำลายหรือถูกกำจัดไปแล้ว

2) ถ้าหากผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายเรียกร้องให้ส่งมอบทรัพย์สินที่ถูกริบ ภายหลังจากที่จำหน่ายทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้พนักงานอัยการส่งมอบเงินที่ได้จากการขายแทน

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติอาญา (Criminal Act) มาตรา 48(1) จะเห็นได้ว่าศาลไม่สามารถริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกหรือทรัพย์สินที่บุคคลภายนอกได้รับ โอนมาจากผู้กระทำความผิด ภายหลังมีการกระทำความผิด หากบุคคลภายนอกไม่ได้รู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือพยายามจะใช้ในการกระทำความผิดทางอาญาหรือทรัพย์สินที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยการกระทำความผิดทางอาญา ดังนั้น บุคคลดังกล่าวจึงเป็นมีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Act) มาตรา 484 ที่สามารถมาขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบได้ภายในสามเดือนหลังจากที่มีการดำเนินการริบทรัพย์สิน เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นจะถูกทำลายหรือถูกกำจัดไปแล้ว แต่ถ้าหากทรัพย์สินมีการจำหน่ายไปแล้วโดยพนักงานอัยการ⁷⁵ ผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายก็มีสิทธิได้รับเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นแทน

(2) If the demand mentioned in the preceding paragraph is made after the confiscated goods have been disposed of, a public prosecutor shall deliver the proceeds realized at the public sale.

⁷⁵ Criminal Procedure Act Article 483 (Disposition of Goods Confiscated) Goods which have been confiscated shall be disposed of by a public prosecutor.

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบการขอคืนของกลางของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเทศ	บุคคลที่มีสิทธิในการขอคืนของกลาง	ทรัพย์สินไม่ได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน	ระยะเวลาในการขอคืนของกลาง
ประเทศไทย	<p>1. เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขณะจำเลยกระทำความผิดที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด</p> <p>2. บุคคลภายนอกซึ่งรับ โอนทรัพย์สินโดยสุจริตภายหลังจำเลยกระทำความผิด แต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา แบ่งออกเป็น 2 แนว</p> <p>2.1) แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก่อนปี 2553 วางหลักว่า ผู้ที่รับโอนของกลางโดยสุจริตภายหลังจำเลยกระทำความผิดแล้ว ถือว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงร้องขอคืนของกลางได้</p> <p>2.2) แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ภายหลังปี 2553 วางหลักว่า เจ้าของที่แท้จริงถือขณะกระทำความผิด ไม่ใช่หลังกระทำความผิด ผู้รับ โอนของกลาง ภายหลังจำเลยกระทำความผิด จึงไม่ใช่เป็นเจ้าของที่แท้จริงตามมาตรา 36</p>	ไม่สามารถขอรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด	ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด
สหพันธรัฐเยอรมัน	1. ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแล้ว	มีสิทธิได้รับเงินจากการขาย	ภายใน 6 เดือนนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งริบ

ประเทศ	บุคคลที่มีสิทธิในการขอคืนของกลาง	ทรัพย์สินไม่ได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน	ระยะเวลาในการขอคืนของกลาง
	2. ผู้รับโอนทรัพย์สินก่อนศาลมีคำพิพากษาให้รับซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดด้วย		ทรัพย์สินที่ถึงที่สุด
สาธารณรัฐสิงคโปร์	ผู้มีสิทธิในทรัพย์สิน	ผู้มีสิทธิในทรัพย์สินก็ยังคงมีสิทธิมาขอรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด	ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการประกาศ
สาธารณรัฐเกาหลี	1. บุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด 2. บุคคลภายนอกผู้ได้รับโอนทรัพย์สินมาจากผู้กระทำความผิดโดยสุจริต	ผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สิน	ภายใน 3 เดือนหลังจากดำเนินการริบทรัพย์สิน